

LA CONTRIBUCIÓ DE VÍCTOR PERIS (TAVERNES DE LA
VALLDIGNA, 1951-2010) A LA DIDÀCTICA DE LA LLENGUA I
A LA LITERATURA JUVENIL

Empar Talens

Tothom coneix les dificultats per les quals ha passat el català al llarg de la seua història, i qui més qui menys és capaç de discernir els moments d'esplendor lingüística i literària d'aquells altres més decadents en què ambdós vessants han patit tota classe de discriminacions i restriccions. Ara bé, potser ens resulte més difícil valorar com ha estat el trànsit entre aquestes etapes d'alts i baixos continus en la nostra història cultural i lingüística. En aquest sentit, cal tenir present que, en tots aquests episodis de batalla tenaç i aferrissada en què s'ha hagut de lluitar de valent per tal de resituar la llengua, ha estat necessari unir els esforços de molta gent, anònima i amb noms i cognoms, per a fer pinya i canviar el destí d'un país eternament castigat. Només cal fixar la vista uns anys enrere a fi de recordar la situació lamentable que visqué el nostre idioma, i de retruc la nostra literatura, durant la grisa postguerra. El pas d'una llengua relegada exclusivament a l'àmbit familiar o d'una literatura pràcticament clandestina fou conseqüència d'un esforç de treball i lluita perseverant. Aquest afany tingué com a conseqüència la recuperació de la dignitat lingüística autòctona conquerint, a partir del període de democràcia, tots aquells usos que havien estat dedicats únicament al castellà.

Un dels aspectes que havia restat totalment oblidat i que calia construir de nou era l'ús del català en l'àmbit acadèmic, i, consegüentment, aquesta obertura provocà la producció de materials adreçats al públic escolar tant de llengua com de literatura. Molts ensenyants hagueren de treballar durament amb l'objectiu de pal·liar les mancances. En aquest sentit és destacable la tasca d'un grup de mestres

de la Valldigna que, partint de la creença segons la qual l'estudi en el propi idioma és la cosa més natural i més pràctica del món ja que s'aprén millor i molt més ràpid, preparà en la dècada dels huitanta uns materials didàctics ciclostilats. Aquests textos reproduïts per mitjà d'un ciclostil acabaren sent el germen dels primers llibres concebuts específicament per a l'ensenyament del valencià, els primers aprovats per la Conselleria d'Educació com a llibres de text per a la segona etapa d'EGB (que correspondria a hores d'ara a 6é d'educació primària i 1r i 2n d'ESO). Titulats *Terra, Llabor i Fruit* (Gregal Llibres, València),¹ van tenir un èxit aclaparador arreu del País Valencià i marcaren l'ensenyament de la nostra llengua durant tota una època (anys huitanta i primeries dels noranta). La trilogia conformà un pla nou en aplicar la tipologia textual a l'aprenentatge del català, no debades el projecte materialitzat per Francesc Gascón, Miquel Juan, Josep Ortiz i Víctor Peris, dirigit per Vicent Pascual, resultà capdavanter en el procés de restabliment de l'ús del valencià, i fou la inspiració de moltes obres posteriors també centrades en l'ensenyament de la llengua i orientades a adolescents.

Però, per als autors que elaboraren aquest projecte, la feina no estava del tot completa amb aquesta aportació, i és per això que, a banda de la seua dedicació al món de l'ensenyament d'infants i joves, alguns d'ells, com és el cas de Víctor Peris i Grau (Tavernes de la Valldigna, 1951-2010) col·laboraren en la formació i reciclatge lingüístic dels mestres amb els *Cursos de Lingüística Valenciana i la seua Didàctica* (Nivells Elemental i Superior), o més tard amb els *Cursos d'Actualització Lingüística* (CAL). A més, Víctor Peris continuà fent camí en la tasca de redreçament del valencià a partir de la creació de llibres com *Anem anant. Experiències 3r d'EGB* (editat per l'Ajuntament de Tavernes de la Valldigna, 1989), la *Línia completa de valencià de l'educació primària* de l'Editorial Bruño (València, 1992-1994) o la *Línia completa de valencià de l'educació primària* de La Galera i Tàndem (Barcelona i València, 1999-2005). També féu via amb activitats com ara la traducció d'obres historiogràfiques originalment escrites en castellà.²

¹ Aquests títols foren reeditats per Tabarca Llibres (València) a partir de 1990.

² Víctor Peris va traduir en els anys noranta les obres de l'historiador Josep Toledo i Girau, editades pels ajuntaments valldignencs: *Compendi històric de Simat de la Valldigna* (1992), *El Castell i la Vall d'Alfàndec de Marinyén* (1992), *Les aigües de reg en la història de la Valldigna* (1992), *L'església del Monestir de la Valldigna* (1992), *El Monestir de la Valldigna* (1992), *L'arxiu-biblioteca del Reial Monestir de la Valldigna* (1993) i *El Monestir de la Valldigna i els seus abats comendataris* (1993).

D'altra banda, Víctor també posà el seu gra de sorra a la formació d'un camp pràcticament desert en aquells moments: la literatura infantil i juvenil en català. En aquest sentit, l'estima per la llengua materna l'impulsà a escriure per al seu públic i fruit del seu compromís nasqueren títols com *Marta i els segrestadors*, *Nit i la tempesta del no-res*, *Els secrets de la porta tancada* (finalista del premi de narrativa juvenil Ciutat de Torrent 2004) i *Tan sols ho sap el vent* (premi de novel·la juvenil Ciutat de Borriana 2007).³ Potser fou en aquest camp en el que més reexí. En la seua faceta de narrador aconseguí crear una literatura basada en l'aventura i el misteri, mantenint el lector ben despert, expectant de l'esdevenidor i amb l'ai al cor.

Les històries plasmades en els seus llibres ens endinsen en el complicat món dels sentiments, de les emocions i en la majoria d'ocasions plantegen conflictes amb un passat cruent que cal dominar per tal de poder gaudir de l'ara i ací. Entre els protagonistes, la majoria d'ells són joves agosarats i valents que emprenen la difícil comesa de plantar cara a la part més fosca de la vida. En aquesta aventura descobreixen el perquè de tot plegat i, de retop, s'enfronten amb l'amor que els ajuda a traure-li suc a l'existència. Tot sovint els arguments de les novel·les breus de Peris es decoren principalment a partir d'un escenari comú, la Valldigna, descrita per l'autor amb estima i afecte de soca-rel. Així, l'espai i la història tenen un paper destacat perquè permeten als protagonistes resoldre el seu trencaclosques vital. Al·trament, l'amor i la mort, l'enveja i l'estima, les relacions familiars i socials embolcallen les narracions, tot tenyint-les d'un humanisme colpidor i molt sa.

Marta i el segrest de Cèsar (Edicions la Xara, Simat de la Valldigna, 1996) és la primera novel·leta del total de quatre que arribà a publicar.⁴ En ella ja s'entreveuen les traces que hem esmentat anteriorment al respecte de la seua trajectòria literària. Si fem una anàlisi dels principals trets, caldria destacar en primera instància els protagonistes: joves adolescents entre 14 i 18 anys que coincideixen en un viatge de fi de curs a Mallorca. Entre els joves estudiants destaca Marta, qui només veure Cèsar, un dels jugadors del València

³ Convé destacar que fou la mort esdevinguda en 2010 la que posà punt final a *Germanys de llet*, la que anava a ser la seua primera novel·la per a adults.

⁴ O *Marta i els segrestadors* en la revisió que va fer per a Tabarca Llibres (València) en 2003.

Una imatge de Víctor Peris

C. F. juvenil,⁵ s'enamorarà perdudament d'aquest. A més a més, ella serà qui descobrirà el suposat perill que corre el futbolista, a qui Marta creu que intenten segrestar. Aleshores, farà partícips de la seua teoria als seus amics, però aquests no l'acabaran de creure. Tot i això, ella serà perseverant 'característica dels personatges femenins del nostre autor: la seua obstinació' i decidirà seguir la investigació pel seu compte. Així, a partir del malentés de Marta aquesta indaga una trama que considera real i que es resoldrà al final de la història. Pel que fa a l'estructura de la narració, cal subratllar el trencament amb la consecució lineal del temps, ja que la història s'inicia precisament amb un capítol que conta el final del viatge a Mallorca, quan els estudiants arriben a l'aeroport de Manises. Aquesta tècnica desperta l'interés del lector per conèixer què ha passat al viatge ja que l'autor deixa parlar la consciència d'un dels professors participants en estil indirecte lliure, anotació que arranca el llarg *flash-back* que constitueix la resta de capítols del llibre, on es desenvolupa la història del viatge a Mallorca. Si parem esment a l'espai, en aquesta novel·la, tot i que la major part de l'acció transcorre a l'illa de Mallorca, la història comença i acaba a la Valldigna, d'on són oriünds els alumnes del col·legi Alfàndec. És ací on l'autor s'adelita amb la descripció del paisatge de la zona, que li servirà d'espai central per a la següent creació literària, *Nit i la tempesta del no-res*.

La complexitat i el tramatge de l'obra de Víctor Peris va en augment, ja que en la seua segona novel·la, *Nit i la tempesta del no-res* (Tabarca Llibres, València, 2004), desenvolupa una història molt més arriscada que comença i acaba en un temps futur, l'any 2019, i que transporta el lector a un temps molt llunyà: l'any 1510. Aquest bot en el temps es produeix gràcies a un *salt enrere* provocat en un moment d'enigmàtica tempesta que, posteriorment, retornarà la protagonista a la seua contemporaneïtat. A diferència de la primera novel·la, aquesta és una història on cobra vida la fantasia i la ciència-ficció, atés que es descriu un món cafit d'heliomòbils (cotxes futuristes), audiollibres que et permeten escoltar la lectura, domorobots, computadores de monyica que incorporen videotelèfon mòbil o cabines d'immersió virtual. A més, el canvi temporal ens permet veure el contrast tan brusc entre els dos

⁵ Transsumpte de Cèsar Ferrando Jiménez, futbolista professional de la primera plantilla valencianista entre 1980 i 1984, veí il·lustre de Tavernes de la Valldigna i amic personal de Víctor Peris. Peris solia batejar els seus personatges de ficció amb noms del seu entorn real o amb noms inusuals formats per una o dues síl·labes. L'anomenat *esport rei* també era una de les seues aficions.

mons descrits, que malgrat les seues diferències superficials, comparteixen un fons comú: la transcendència i la universalitat de l'amor. Un altre recurs que es fa present en la novel·la és l'ús de pseudònims que s'empren per a anomenar els espais i aconseguir un efecte màgic de distanciament: així, la Valldigna queda camuflada sota el nom de Vallformosa, València sota el de Vitença, l'Ombria (muntanya de Tavernes de la Valldigna) sota el de Serra Ombrada o Benassí, Sistra i Tavira són referències clares als tres pobles vellers (Benifairó, Simat i Tavernes) que en la part futurista de la novel·la es fusionen físicament. El joc de noms que parlen d'una mateixa identitat també es veu representat amb Harum i Pau, un xic jove de qui s'enamora la protagonista en dos temps històrics diferents: contemporaneïtat i passat. Així les coses, Harum-Pau representen una sola persona, o també un sol sentiment: l'amor. Víctor Peris torna a demostrar en aquesta novel·la la seua passió per la Valldigna, que s'evidencia no sols per la descripció que en fa del paisatge, sinó també perquè subratlla a partir dels fets narrats la importància de la subcomarca situada a la Safor a través dels temps.

En *Els secrets de la porta tancada* (Tabarca Llibres, València, 2004), finalista del premi de novel·la juvenil Ciutat de Torrent, trobem un canvi de gènere narratiu. L'autor deixa de banda la ciència-ficció i la fantasia, amb la voluntat d'acarar un tipus de narració clarament realista. El relat està contat en tres temps diferents i cronològicament lineals. Comença just en el moment històric en què es produeix el colp d'estat del 23 de febrer de 1981. Aqueixa nit el protagonista, Dídac, veu com Oriol, el germà gran del seu millor amic mata d'un colp al cap un sindicalista. Ho confessa a la policia i Oriol és jutjat, amb el resultat d'una condemna a vint anys de presó. Posteriorment, el pare d'Oriol i de Lluc mor d'un atac al cor. I Dídac i Lluc, carn i ungla fins aleshores, ja no es tornen a parlar mai més. El segon temps històric s'inicia setze anys després, el 1999. Dídac es casa amb Aura i tenen una xiqueta: Mil. Aura viatja a Barcelona per a una consulta mèdica i en aqueixa ciutat troba la mort, violada i assassinada presumptament per un indigent. Per últim, el tercer temps històric s'origina sis anys després, el 2005, quan Dídac i la seua filla Mil es traslladen a Tavernes de la Valldigna a la recerca de tranquil·litat. Dídac exercirà de professor a l'IES de la localitat, on una alumna seua, Edda, també amiga de la seua filla Mil, s'enamorarà profundament d'ell. A pleret creix un amor mutu, tot i que Dídac, subjecte encara al passat, no el desarregnarà. El curs següent, quan Mil, Edda i altres companys accedeixen a la universitat, s'instal·len en un pis de Burjassot. Allí,

en una cambra tancada on es guarden andròmines de tota mena, troben una maleta, el contingut de la qual serà clau per a descobrir la veritat sobre l'assassinat d'Aura, la dona de Dídac. Les pistes trobades els portaran a la ciutat de Barcelona, on, finalment, Dídac i els seus companys esbrinaran que Aura fou assassinada per Lluç, qui no havia perdonat mai la delació del seu millor amic. Amb el coneixement de la veritat, el protagonista aconsegueix tancar un cicle de la seua vida i iniciar-ne un altre, en companyia d'Edda. Cal remarcar el paper destacat dels diferents escrits que apareixen al llarg del relat i que, com ocorre en la novel·la anterior i en la que seguirà, seran definitius per a la resolució del misteri: la nota que troben al pis de Burjassot, la carta que Lluç deixa escrita a Dídac o la que Aura li adreça. Aquestes són les peces que la història ens anirà destapant en el transcurs de la novel·la i que permetran al protagonista entendre el seu passat a fi d'escometre el futur.

En l'última *nouvelle* publicada, *Tan sols ho sap el vent* (Tabarca Llibres, València, 2007), guardonada amb el premi de novel·la juvenil Ciutat de Burriana, Peris desenvolupa un relat de misteri que combina tots els ingredients de la novel·la policíaca: acció, drama i suspens.⁶ *Tan sols ho sap el vent* comença amb l'assassinat aparentment fortuït d'un rector, Andreu Verger, succeït a sa casa del carrer la Barca (carrer real de Tavernes de la Vallldigna) l'any 1992. Set anys després el cas és reobert per dos amics de Xara, una estudiant de periodisme de Tavernes. Aquests han de fer les pràctiques com a policies científics i trien el cas de mossén Andreu. Per açò es traslladen a l'apartament de Xara a la platja de Tavernes. D'aquesta manera es reobri el cas i es descobreix que la seua mort no ha estat casual, sinó més bé premeditada. Les investigacions els portaran a conèixer un passat estretament relacionat amb la vida de Xara, qui s'assabentarà de les relacions amoroses de sa mare amb el capellà mort, i es quedarà amb la incògnita de saber si aquest fou el seu pare biològic. L'atzar, però, serà benevolent amb Xara i no li permetrà que conega qui va matar el sacerdot, tot i que els lectors, amb la complicitat del narrador, sí que ho arribarem a saber. Dins la història general hi trobem altres relats que van obrint-se en el decurs de la novel·la, són intrahistòries que ens possibiliten abastar la veritat: la vida de Biel, un drogoaddicte a qui el rector intentava portar al solc; la història del

⁶ Ell mateix confessa en una entrevista per al programa *Calidoscopi* de Gandia Televisió la seua afició, conreada des de ben menut i des de publicacions ben barates i populars, al gènere de la novel·la negra i policíaca.

passat d'Andreu que relata Carme, la seua germana; o les pàgines arrancades del diari del pare de Xara 'aquelles que s'emporta el vent que ens permeten, només a nosaltres, lectors, conèixer la identitat de l'assassí de mossén Verger.

Amb aquesta darrera novel·la publicada es tanca la contribució literària d'un autor que, com tants altres lluitadors, dedicà la seua vida a alzar la llengua i la literatura des del camp de l'ensenyament. A ell i a tots aquells que han cooperat i que segueixen al peu del canó i de les aules cal agrair-los l'esforç. Una bona manera de gratificar el seu treball és tastar i escampar els seus fruits.